

Politične stvari.

Govor grofa Hohenwarta zoper Wildauerjev predlog.

Po stenografičnem zapisniku.

„Vzrok, da se predloženi postavi očitno nasproti postavimo, je iskati v našem pravem prepričanju, da državni zbor nima oblasti do posvetovanja in sklepanja take postave. Zato jaz ne bi danes imel povoda, vti-kati se v razgovor, ali ker so nasprotni govorniki to reč po svoje zasukali, se mi zdi vendar-le potrebno popolnoma premaknjeno pravno stališče vsaj z nekaterimi besedami zopet popraviti in preveč v kot potisnjeno vprašanje zaradi pravice spraviti na prvo mu spodobno mesto. Tedaj bom preskočil vse ono, kar se je samo iz oportunitetnega stališča navedlo za predlog, ter na kratko dokazal, da državni zbor nima oblasti obravnava-ti ga.

Vsi predgovorniki so poskušali dokazati pravico državnega zbora do te reči po dvojnem potu, namreč sklicevaje se na §. 11 državne postave od 21. decembra, ki govori o državnem zastopstvu, — potem pa tudi po splošnih, od pozitivnega postavodajalstva različnih in kakor se mi zdi, tudi čisto novih teorijah, katerih sicer ne morem slediti po vseh ovinkih, ki pa, kratko zložene in brez vseh nepotrebnih pridevkov, imajo svojo svrhu v tem, da mora z vsako pravico do postavodajalstva kot potreben in sam po sebi razumljiv dostavek tudi že biti zvezana eksekutivna pravica. Kajti le taka se mi zdi ta pravica, če se državnemu zboru prisvoja oblast, postaviti se samemu na mesto deželnih zborov, če hočejo ti rabiti pravico do postavodajalstva tako, kakor večini tega zbora ni všeč. (Dobro! na desni.) Lahko bi mi bilo dokazati, da ta drzna teorija je ne le v hudem nasprotju z določbami sedanje ustave, ampak da glavno ustavno načelo popolnoma prekucuje in bi morala imeti nasledke, ki bi se nikakor ne dali potrditi. Toda to bi bila čisto akademična razprava in s tako se ne bom mudil. Saj je že vsakemu pravoslavcu znano pravilo, da v zasebnih prepirih, pri katerih gre za pravice in dolžnosti, ki so po kakem gotovem pismu jasno določene, odločuje to pismo in to pismo edino, in da se nikdar ne sme takemu pismu nasproti sklicevati na katero drugo kolikor toliko pravo teorijo. Da to velja še strogeje in natančneje o zadevah javnega prava, to zamore vsak, če se tudi ni vkvarjal s pravoslovnimi študijami, brati na vsakem listu zgodovine, če sploh brati zna. (Dobro! na desni.)

Za razsodbo današnjega slučaja imamo taka določna in jasna pisma, imamo državno postavo od 21. decembra 1867 o državnem zastopstvu in postavo od 25. maja 1868, v kateri so bile dane glavne temeljne določbe o razmerah šole proti cerkvi. Tedaj svojih dokazov ne smemo zidati na kakoršne koli teorije ali domišljije, ampak edino le na to pozitivno postavno pod-lago. Kaj določuje postava v tem slučaji?

Grof Hohenwart potem jasno dokaže, da ima postava od 21. decembra 1867 v §. 11 pač neke neomejene določbe o organizaciji upravnih in sodnijskih uradov, al da te določbe so natanko omejene po §. 12. in 13. postave od 25. maja 1868, ki ukazujeta, da imajo o šolah, šolskih uradih in šolskem nadzorstvu postave sklepati le deželni zbori, nikakor pa ne državni zbor; ta sme deželne postave le dajati, če kak deželni zbor to od njega zahteva, pa le za dotično deželo. Če bi toraj državni zbor sprejel predloge odseka, bi bilo to oskrunjenje ustave in ker bi se to zgodilo vedoma in s premislikom, ustavo lom! (Dobro! na desni.)

Dokazavši to nadaljuje grof Hohenwart: „Nedavno je zgovoren minister rekel, da živimo v dobi, v kateri je vse dovoljeno, kar prinaša dobiček. Ta izrek se meni popolnoma opravičen zdi, jaz grem morda še dalje, kajti če je minister hotel, da to velja le o gospodarskih rečeh, mislim jaz, da se sme isto reči o političnih zadevah. Jaz trdim celó, da se je to na političnem polji še mnogo jasnejše pokazalo, kakor na gospodarskem; na zadnjem so morda ravnali po tem načelu, a sramovali so se to pripoznati, na političnem polji pa so to sramožljivost že davno premagali in javno izrekli, da v politiki govori le vspeh.

Nadjate se političnega dobička po sprejemu tega predloga. Gospoda! Po vsi deželi razlega se splošna pritožba, da veljava postave se pogrezuje globokeje in globokeje. Če hočete kaj pripomoči, da se ozdravi ta bolezen dobe naše, spoštujte najprvo Vi postavo, pokažite, da Vam je postava več nego kakoršen koli dobiček, ki bi se utegnil doseči po tem, da se postava v moč spravi.

Trdi se, da v tej postavi ne gre za drugo nego le za to, da se varuje veljava državne postave. Ta trditev ni resnica, a če bi tudi bila, je edini pravi odgovor na njo ta, da še nihče ni nikogar spravil do spoštovanja kake postave s tem, da jo je sam prestopil. Zato gospoda, zavržite te predloge, s tem izgledom zvestobe do postave boste več dobrega storili, nego s kupom postav, katerim manjka podlage pravice. Pa tudi zelo razdražene duhove boste pomirili, če spravite zopet do veljave načelo: *Justitia regnorum fundamentum.*“

Mnogovrstne novice.

1a
* Dekana Rozmana grob pri sv. Ani v Konjicah že kinča lep spominek iz belega pohorskega marmorja. Knez in škof Lavantinski so dovolili, da se stroški za dostojni spominek iz zapuščine prerano umrlega rodoljuba poravnajo. Vitanjski kamnosek J. Grilec ga je v gotičnem slogu prav okusno izrezal. Slabo jesensko vreme je bilo krivo, da se je spominek le začasno postaviti zamogel. Kedar ugodnejše vreme pride — se bode tudi spominek olepšal. Spominek je razdeljen v dvojno polje. Na gornjem se bere sledeči napis: „Pokojišče prečast. gospoda **Jožefa Rozmana**, častnega kanonika Lavant. škofije, knezo škof. konzistor. svetovalca, nadžupnika in dekana v Konjicah. Rojeni 10. prosenca 1812 v Stražišču poleg Kranja, umrli so 12. vel. srpana 1874. R. I. P.“ — Na spodnjem polju se svetijo te le kratke, pa jedernate vrstice: „Zemlja krije tū možá, o katerem res veljá, kar sam sveti Duh učí: „Ljubljen'c Boga in ljudi v blagem je spominu vsem, dasi zmaknjen njih očém.“ Potem sledeče štiri latinske besede: „Non ipse — sed ipsi“ (slovenski: ne sam, ampak sami), ki popotniku povedó, da si ranjki, preblaga ponižna duša, takega spominka niso sami postavili — ga tudi niso želeli, ali oni so si ga zaslužili — zato so ga jim postavili sami njihovi spoštovalci.

„Slov. Gosp.“

* Zgodnja zima je pritisnila na Ruskem. Velik del širnega cesarstva je že debel sneg pokril.

* Na Ogerskem znašajo zaostanki na davkih za leto 1874 ogromni znesek od 69 milijonov in pol. In vendar namerava ministerstvo davke še povikšati!

* Politično slovansko društvo v Brni na Moravskem je unidan enoglasno sklenilo, naravnost presvitlemu cesarju predložiti prošnjo za ravnopravnost Slovanom na Moravskem, ker dozda so bile vse njihove prošnje in pritožbe, čeravno so Slovani v veliki večini na Moravskem, glas upijočega v puščavi. Opravičeno bi menda bilo, ako bi tudi Slovenci v vseh pokra-

jinah pomoči iskali za narodne pravice svoje pri Njegovem Veličanstvu.

* Prihod nemškega cesarja na Laško in svečanosti, s katerimi so ga v Milani in drugod sprejemali, so državno mošnjo, ki je že tako sama po sebi zelo prazna, še bolj izpraznile. Okoli 500.000 gold. bo treba za ves ta hrup davka naložiti.

* *Liberalizem v Gradcu* se je o vseh Svetih popoldne tudi na ondašnjem pokopališču pokazal, kamor je na stotine ljudi romalo k grobom svojih umrlih; pred vratami pokopališča pa niso prodajali samo pečenega kostanja, temuč tudi krofe in „brenneisse Würstel“. Bridki spomini in pa pečene klobase se vjemajo pač le v želodcu Graškega liberalca.

* Francoski minister denarstva je odboru državnega zbora dokazal, da državni dohodki za letošnje leto že dozdej za 110 milijonov presegajo proračun!

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

IV.

Policijski komisar.

(Konec.)

Kravs dalje pripoveduje:

„V tem mi šine misel v glavo, po kateri, ako se mi ponese, je ves denar, kar ga je na mizi, moj. Gospod, ki mi je spodej karto dal, mi je rekel, da je prišel nov policijski komisar. Tedaj je gotovo, da ga teh ljudi, ki se ga imajo najbolj bati, še nihče ne pozna. Kaj, ko bi se jaz kot takega pokazal! Kako se to godi, sem videl že enkrat na D., kjer nas je policija zasačila. Takrat so bili vsi nazoči preplašeni in nihče ni branil, ko je komisar banko pograbil. Tedaj pogum in predrznost veljata! Če se mi posreči, sem zopet bogat, če mi pa spodletí, na policijo — to sem vedel — me ne bo nihče gnal, ker potem pridejo zavoljo prepovedane igre vsi v zadrege, k večemu če me dobro pretepó in potem ven vržejo, jaz pa imam še dovolj časa potem končati si življenje.“

„Gotov s tem sklepom čakam le, da bi bilo dosti denarja na mizi. Mlad človek je dajal ravno banko in imel dolgo časa nesrečo; vendar se slednjič obrne sreča k njemu in kmalu ima velik kup bankovcev pred sabo na mizi. Ko se mi zdi, da misli karte iz rok dati, planem po denarji in storim, kar je vam tako znano.“

„Da, to je znano“, pravim jaz, „pa kako ste se potem odtegnili policiji in všli iz mesta, dasiravno so bila že vsa pota zastavljena, ker je prišel iz D. po telegrafu natančen popis vaše osebe s poveljem prijati vas?“

„To ni bilo težko. Še isto noč sem odšel po isti poti, po kateri sem prišel v mesto, ker druga mi n. bila znana. Bilo je že proti jutru. Zavijem se v svoj plajšč in grem, oziraje se krog sebe, svojo pot. Nihče me ne vstavi in ko sem zunaj mesta, jo vkrenem na drugo stran. Tako sem, čedalje bolj varnega se čuteč, prišel do meje. Tam prenočim v neki krčmi z nekim popotnim francoskim rokodelcem vred. Tega opijanim, mu poberem po noči pisma ter mu mesto njih dam stotak v žep, in grem čez mejo. Se vé, da sem bil obleko med tem že večkrat premenil. Z izkazi onega rokodelca pridem na Francosko, do Pariza. Za denar se vse dobi

in ker sem gladko francoski govoril, ni imel nihče nobenega suma do mene. Prišel sem kupčijo, ki je dobro šla, spoznal hčer nekega fabrikanta, ki me je kmalu rada imela in ker se mi drugače ni hotela vdati, sem jo vzel v zakon. Kaj sem bil in kaj sem storil, o tem ni ona nič zvedela. Oče njen mi je dal koj po ženitvi vso fabriko v last in oskrbovanje. Zdaj sva se bila namenilo na Laško. Ker sem mislil, da je zarad mene vse že potihnilo, sem po želji svoje — svoje soproge izbral to pot, ki pa me je namesto na Laško v pest pripeljala.“

„Tedaj se spoznate krivega tudi hudodelstva dvojne ženitve?“ ga prašam jaz, ko je bil končal svojo izpovedbo.

„Vsega, kar hočete“, stoka zabuhlo, „zdaj je tako vse proč. Naredite z mano, kar se vam zdi.“

„Kar ukazuje postava“, končam jaz in ga, ker je bil že zelo spehan, dam odpeljati v njegovo ječo.

Preiskava gré dalje svojo pot, in sicer počasi, ker smo morali akte na D. in v Pariz pošiljati in od tam druge dobivati.

Med tem je bila uboga Francozinja dalje časa v smrtni nevarnosti. Njen oče, že star mož, kateremu smo bili pisali, je kmalu prišel k nji in njegovi skrbnosti in žrtvovanju se je imela zahvaliti, da je čez dva meseca zopet vstala. Še le zdaj je zvedela vse in misel, da je bila takega človeka žrtev, jo je zopet vrgla na posteljo. Proti jeseni še le je bila v stanu vrniti se z očetom vred domú, pa ali je kdaj ta krasotica še popolnoma ozdravela ali ne, to mi ni znano. Težko, ker ji je bila vsa dušna in telesna moč potrta.

Rihard Kravs je prejel, kar je zaslužil. Bil je obsojen zarad različnih hudodelstev na 12 let težke ječe, katere pa ni prestal, kajti ko je neko noč hotel pobegniti iz ječe, ga je straža zapazila, strelila po njem in krogla mu je šla skoz prsi tako, da je bil čez dve uri mrtev.

Poškodovani, med njimi tudi mladi trgovec, so dobili do malega vse povrnjeno, za kolikor jih je oškodoval.

Meni pa je ta pravda pustila čuden vtisek; še dolgo potem se mi je prikazovala v sanjah Francozinja blede in shujšana, in gledala me, kakor da bi hotela reči: Čemu si mi prišel ti na pot? Al bi ne bila srečna s svojim možem, če bi tebe ne bilo? Kdo li te je klical med naju?

Med tem je vila in stezala koščene roke, da bi me bilo prav groza, ko ne bi bil vedel besede, s katero sem to blede prikazen odpodil, in ta je:

Pravica!

Naši dopisi.

Iz Trnovega na Notranjskem 14. nov. — Pretekli teden so bile volitve v naš občinski zastop. Neka „strančica“, koja je pomagala nemčurjem pri zloglasnih volitvah v trgovinsko in obrtnijsko zbornico ljudstvo slepiti, si je na vse kriplje napenjala izpodriniti dosesdanjega župana, značajnega narodnjaka. Sredstva, kojih se je posluževala, so tako sramotna, da jih niti prijaviti nečem, kajti so nemoralna. Le toliko naj omenim, da ga je ta svojat celó pred sodnijo tiral. Vendar se jej ni posrečilo zabraniti, da dosesdanji občeštovani župan g. Anton Šabec ne bi bil izbran v odbor, kajti ljudstvo, kateremu je županoval že 10 let, pozná ga in čisla kot poštenjaka in edinega vsestranskega izvedenca v občinskih stvaréh. Ker pa si je ta stranka pri velikem nasilstvu vendar-le tretjino v odboru priborila, zato opozorujemo ostali dve tretjini, naj boste pri vo-